

Kaupunkiseutujen talouskasvu 1994–2002

Den ekonomiska tillväxten i våra stadsregioner 1994–2002

Juha Suokas

Artikkelissa tarkastellaan talouskasvun jakautumista maan eri osien välillä kuvaamalla alueellisina kehityksen moottoreina toimivien kaupunkiseutujen työpaikkakehitystä vuoden 1993 jälkeen. Vuotta 2002 koskevat työpaikkatiedot ovat ennakkotietoja. Huolimatta keskeytymättömästä, yhdeksän vuotta jatkuneesta talouskasvusta, on maassamme vielä edelleenkin vähemmän työpaikkoja kuin ennen lamaa vuonna 1990.

Lama vei tasaisesti työpaikkoja kaupunkiseuduilla, nousu eritahtista

Lamavuodet vähensivät työpaikkoja suhteellisen tasaisesti Manner-Suomen kaupunkiseuduilla. Työpaikkamäärän pudotus vaihteli 14–24 prosentin välillä lukuun ottamatta Uuttakaupunkia, missä menetys oli 29 prosenttia. Synkkien 1990-luvun alkuvuosien jälkeen Suomi alkoi irrottautua syvästä lamasta vuonna 1994 ja työpaikkojen määrä kääntyi kasvuun, joskin

Trots nio år av oavbruten ekonomisk tillväxt i vårt land är antalet jobb (dvs. arbetstillfällen) fortfarande mindre än det var år 1990, före den ekonomiska depressionen. Denna artikel beskriver jobbutvecklingen i stadsregionerna, vilka fungerat som ekonomiska motorer, och gör en analys av den ekonomiska tillväxtens fördelning mellan olika delar av Finland. Uppgifterna om arbetsplatserna år 2002 är förhandsuppgifter.

Jobben minskade likartat, tillväxten har skett olika

Under depressionsåren minskade jobben ganska jämnt i stadsregionerna på det finländska fastlandet. Antalet jobb (dvs. arbetstillfällen) minskade med mellan 14 och 24 procent. I Nystad var minskningen hela 29 procent. Efter de verkligt dystra åren i början av 1990-talet började Finland komma ur den värsta svackan år 1994, då jobben började öka, om än långsamt. Åren 1994–96 var jobbökningen i snitt 1,4

aluksi suhteellisen hitaasti. Vuosina 1994–96 keskimääräinen työpaikkamäärän kasvu jäi 1,4 prosenttiin vuodessa. Vahvimman nousun vuodet osuivat kahteen seuraavaan vuoteen, jolloin kumpanakin vuonna kasvu oli yli neljä prosenttia. Seuraavina kahtena vuonna kasvu tasaantui ollen kuitenkin keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa ajanjaksolla 1997–2000. Vuosina 2001–2002 talouskasvun taittuminen pudotti kasvun noin 0,7 prosentin vuositason.

Nousukaudella kasvuerot maamme eri seutujen välillä olivat erittäin huomattavat. Neljällä seudulla työpaikkamäärän lisäys ylitti 30 prosentin rajan ja peräti yhdeksällä seudulla jäätettiin alle kymmenen prosentin kasvuun. Manner-Suomen 36 kaupunkiseudusta vain seitsemässä työpaikkamäärä ylittää ennen lamaa vallinneen työpaikkamäärän tason ja 29 kaupunkiseudulla lamaa edeltänyt taso on vielä saavuttamatta. Kaupunkiseudut eroavat toisistaan myös kasvun ajoittumisen osalta.

Tiedot perustuvat Tilastokeskuksen ylläpitämän kaupunki- ja seutuindikaattoritietokannan työpaikkatietoihin maamme 37 kaupunkiseudusta, joiden osuus koko maan väestöstä on 82 prosenttia ja osuus työpaikoista 85 prosenttia. Tarkastelu kohdistetaan Manner-Suomen 36 kaupunkiseutuun ja Maarianhaminan luvut sisältyvät koko maan lukuihin.

Kasvu keskittynyt monipuolisille yliopistoseuduille

Vuosina 1993–2002 vain yhdeksällä kaupunkiseudulla työpaikkamäärän kasvu ylsi yli koko maan keskiarvon ja 27:llä kasvu jäi alhaisemmaksi. Kuviossa 1 on esitelty kaupunkiseuduittain työpaikkamäärän muutos lamasyöksen vuosina ja kasvun vuosilta. Merkilepantavaa on kasvun keskittyminen erityisesti suuriin kasvukeskuksiin, jotka ovat myös yliopistoseutuja.

Vuosina 1994–2002 työpaikkamääräänsä nopeimmin ovat kasvattaneet monipuolisen talousra-

procent per år. Under de två följande åren blev tillväxten sedan som allra starkast, med över fyra procent årligen. Sedan blev det två år av lugnare tillväxt, men medeltalet för åren 1997–2000 blev ändå hela 3,3 procent. Åren 2001–2002 blev tillväxten bara 0,7 procent per år.

Tillväxten under detta ekonomiska uppsving var mycket olika i olika delar av vårt land. I fyra regioner överskred jobbökningen 30 procent, medan nio regioner hade under tio procents tillväxt. Av de 36 stadsregionerna på det finländska fastlandet är det bara i sju som antalet jobb är större nu än år 1990. Således har 29 regioner fortfarande färre jobb nu än år 1990. Tillväxten har även infallit vid olika tider i de olika stadsregionerna.

Dessa uppgifter bygger på de uppgifter om arbetstillfällen (dvs. jobb) i vårt lands 37 stadsregioner som finns i Statistikcentralens databas om städer och regioner. Dessa regioner står för 82 procent av folkmängden och 85 procent av jobben i Finland. Analysen gäller de 36 regioner som ligger på fastlandet, men talen för Mariehamn ingår i talen för hela landet.

Mest tillväxt i de mångsidiga universitetsregionerna

Åren 1993–2002 nådde bara nio stadsregioner över nationsmedeltalet i ekonomisk tillväxt, medan 27 alltså inte gjorde det. Figur 1 visar förändringen i antalet jobb i de olika stadsregionerna under depressionsåren och tillväxtåren. Att lägga märke till är att tillväxten skedde främst i de stora stadsregionerna, där universiteten finns.

Åren 1994–2002 ökade jobben snabbast i Uleåborgs och Tammerfors regioner, där den ekonomiska strukturen är mångsidig. I Uleåborg ökade antalet arbetstillfällen med rentav 41 procent och i Tammerfors med 38 procent. I vardera regionen började tillväxten genast år 1994, och båda har varit bland de sex

kenteen omaavat Oulun ja Tampereen seudut. Oulussa työpaikkamäärän kasvu oli peräti 41 prosenttia ja Tampereella 38 prosenttia. Oulussa samoin kuin Tampereella kasvu alkoi heti vuonna 1994 ja molemmat alueet ovat kuuluneet maamme kuuden nopeimmin kasvaneen seudun joukkoon läpi koko nousukauden kolmen eri ajanjakson.

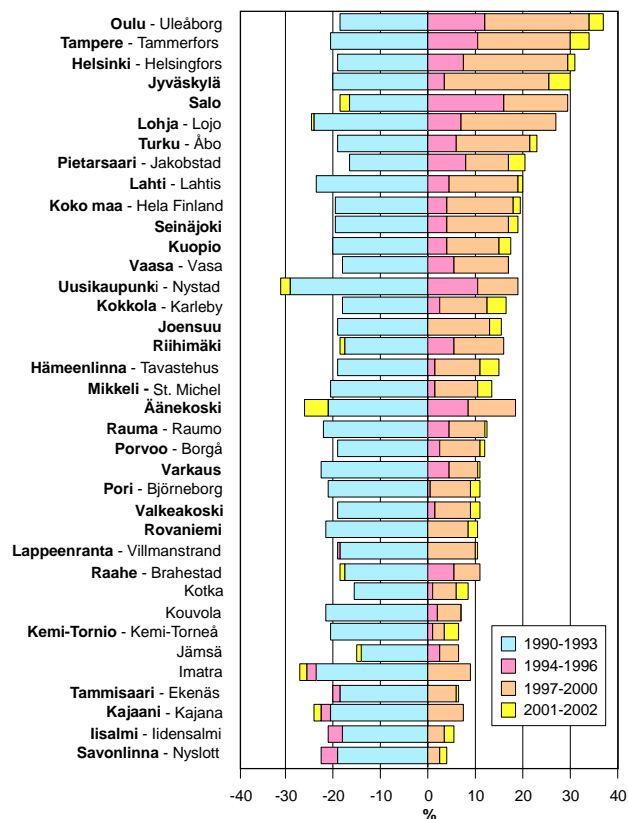
Kolmanneksi nopeimmassa kasvussa on ollut Helsingin seutu, joka on maan ainoa kansainvälinen metropolialue. Helsingin seudulla työpaikkamäärän lisäys oli 34 prosenttia. Ajanjaksona 1994–1996 Helsingin seutu kasvoi noin kahdeksan prosentin vauhtia, eli seitsemänneksi nopeimmin koko maassa. Vuosina 1997–2000 seutu oli maamme nopeimmin työpaikkamääräänsä kasvattanut alue yli 22 prosentin kasvulla, kun koko maassa kasvu oli 14 prosenttia. Vuosina 2001–2002 Helsingin seudun työpaikkakasvu hiipui vajaaseen kahteen prosenttiin ylittäen vaivoin maan keskiarvon.

Neljänneksi nopeimmin kasvaneeksi alueeksi on noussut Jyväskylän seutu 32 prosentin työpaikkakasvulla. Jyväskylässä lamasta nousu käynnistyi hitaasti ja nousun ensimmäisinä vuosina kasvu oli jopa koko maan keskitason alle. Vuosina 1997–2000 seutu oli heti Helsingin seudun jälkeen nopeimman kasvun alue nouden vuosina 2001–2002 nopeimmin kasvaneeksi seuduksi maassamme, jossa tänä hitaan kasvun aikana työpaikat ovat lisääntyneet yli 2,5-kertaisella vauhdilla koko maahan verrattuna.

Teollisuuteen tukeutuvista alueista vain Salon ja Lohjan kaupunkiseudut lukeutuvat vahvan talouskasvun seuduiksi 29 ja 28 prosentin työpaikkamäärän lisäyksillä. Kummallekin on ominaista suhteellisen nopean kasvuvaiheen ajoittuminen muutamaan vuoteen. Nousu käynnistyi Salossa huimalla 16 prosentin työpaikkamäärän lisäyksellä vuosina 1994–1996, jolloin jo melkein kolmessa vuodessa saatiin korvattua lama-ajan menetykset. Ajanjaksolla seudun kasvuvauhti oli lähes kolminkertainen maan keskitasoon nähden.

Kuvio 1. Työpaikkamäärän muutos kaupunkiseuduilla ennen lamaa ja laman jälkeen

Figur 1. Förändringen i antalet arbetstillfällen i stadsregionerna före och efter depressionen

snabbast växande regionerna under alla de tre skedena av det ekonomiska uppsvinget.

Tredje snabbast har tillväxten varit i Helsingforsregionen, landets enda internationella metropolområde, där jobben ökade med 34 procent. Under perioden 1994–96 växte Helsingforsregionens ekonomi med ca. åtta procent, alltså sjunde snabbast i landet. Åren 1997–2000 ökade jobben med 22 procent, vilket var snabbast i hela landet, som i genomsnitt hade en 14 procents tillväxt då. Åren 2001–2002 tynade jobbökningen i Helsingforsregionen till knappa två procent och var bara knappt större än i landet överlag.

Suurista monipuolisista yliopistopaikkakunnista Turun kehitys poikkeaa edellistä, kasvun pysyessä tasaisesti hieman koko maata nopeampana ilman mitään suurta kasvun piikkiä.

Helsingin seudulle 165 000 uutta työpaikkaa

Laman jälkeisestä 380 000 työpaikan lisäyksestä 85 prosenttia kohdentui 15 nopeimmin kasvaneelle kaupunkiseudulle (taulukko 1). Neljä jokaisesta kymmenestä uudesta työpaikasta luotiin Helsingin seudulla toimiviin yrityksiin ja yhteisöihin. Yhteensä tänne syntyi yli 165 000 uutta työpaikkaa. Tampereen kaupunkiseudun osuus lisäyksestä oli 38 000 työpaikkaa (10 prosenttia), Turun seudun osuus lähes 26 000 työpaikkaa (7 prosenttia) ja Oulu seudun osuus lähes 24 000 työpaikkaa (6 prosenttia). Kun lukuihin lisätään vielä Jyväskylän seudun luvut, niin havaitaan 70 prosenttia koko maan työpaikkakasvusta kohdentuneen viidelle seudulle, joiden osuus maan kokonais työpaikkamäärästä oli vajaa puolet. Nousun myötä on siis maassamme tapahtunut huomattava työpaikkojen keskittyminen erityisesti suurille yliopistopaikkakunnille. Edellä mainittujen viiden lisäksi 1990 vallinnut työpaikkamäärän taso on saavutettu vain Salon ja Pietarsaaren seuduilla. Muilla Manner-Suomen kaupunkiseuduilla lama ajan menetyksiä ei ole saatu korvattua ja peräti 14 seudulla työpaikkamäärä on edelleen yli kymmenen prosenttia alle vuonna 1990 vallinneen tason.

Informaatioala talouskasvun vauhtipyöränä vuoteen 2001 asti

Nousukauden vahvan talouskasvun vauhtipyöränä on maassamme toiminut informaatioala, jolla on ollut erittäin suuri vaikutus työpaikkamäärän kokonaiskasvuun ja alueelliseen jakautumiseen. Vuosina 1994–2001 tapahtuneesta 358 000 työpaikkamää-

Jyväskyläreionen växte fjärde snabbast, med 32 procent. I Jyväskylä kom upphämtningen efter depressionen långsamt igång, och var rentav mindre än landsmedeltalet under första tillväxtåren. Åren 1997–2000 växte regionens ekonomi näst snabbast efter Helsingforsregionen, men sedan snabbast åren 2001–2002. Under sistnämnda period ökade jobben över 2,5 gånger snabbare än i hela landet, där tillväxten överlag var långsam.

Bland de regioner vars ekonomi bygger på industri hörde bara Salo och Lojo med 29 resp. 28 procents tillväxt till de starka tillväxtregionerna. Båda kännetecknades av en period med förhållandevis snabb tillväxt under några år. I Salo började uppsvinget med en imponerande 16 procents jobbtillväxt åren 1994–96, som nästan helt ersatte de jobb som depressionen farit iväg med. Tillväxten under dessa tre år var nästan tre gånger snabbare än i landet som helhet.

Bland de stora mångsidiga universitetsregionerna avviker Åbo från de övriga genom att dess tillväxt stadigt varit lite snabbare än landsmedeltalet, utan några större tillväxttoppar.

165 000 nya jobb i Helsingforsregionen

Av den 385 000 jobbs nettoökning i arbetsplatserna i vårt land som skett efter depressionen skedde 85 procent i de 15 regioner som vuxit snabbast (Tabell 1). Fyra av tio nya jobb skapades vid arbetsplatser i Helsingforsregionen. Sammanlagt uppstod här 165 000 nya jobb. Tammerforsregionens andel av ökningen var 38 000 jobb (10 procent), Åboregionens nästan 26 000 jobb (7 procent) och Uleåborgsregionens nästan 24 000 jobb (6 procent). Då vi till dessa ännu lägger talen för Jyväskyläreionen märker vi att 70 procent av hela landets jobbtillväxt skett i fem regioner, vars andel av hela landets samtliga jobb var knappa hälften. Uppsvinget innebar alltså en

Taulukko 1. Työpaikkamäärän muutos ja osuus koko maan työpaikkakasvusta vuosina 1994–2002 sekä kokonaistyöpaikkamäärä vuonna 2002 kaupunkiseuduittain

Tabell 1. Ökningen i stadsregionernas antal arbetstillfällen, samt dessas andel av hela landets tillväxt åren 1994–2002, jämte antalet arbetstillfällen i de 15 bästa stadsregionerna år 2002

15 parasta kaupunkiseutua

Kaupunkiseutu Region	Työpaikkamäärän muutos vuosina 1994–2002 Ökning i arbetstillfällena 1994–2002			Työpaikat 2002 Arbetstillfällen 2002	
	Lkm Antal	%	Osuus koko maan kasvusta, % Andel av hela landets tillväxt	Lkm Antal	Osuus koko maasta, % Andel av hela landet
Oulu Uleåborg	23 782	41,0	6,3	81 720	3,6
Tampere Tammerfors	38 163	37,6	10,0	139 768	6,2
Helsinki Helsingfors	165 485	33,5	43,5	659 200	29,2
Jyväskylä	14 923	32,3	3,9	61 102	2,7
Salo	6 406	29,0	1,7	28 478	1,3
Lohja Lojo	4 491	28,1	1,2	20 499	0,9
Turku Åbo	25 590	24,4	6,7	130 275	5,8
Pietarsaari Jakobstad	3 835	22,2	1,0	21 131	0,9
Lahti Lahtis	11 903	21,1	3,1	68 251	3,0
Seinäjoki	6 691	19,8	1,8	40 400	1,8
Kuopio	7 488	18,4	2,0	48 171	2,1
Vaasa Vasa	6 891	18,0	1,8	45 076	2,0
Uusikaupunki Nystad	2 361	17,7	0,6	15 686	0,7
Kokkola Karleby	3 211	17,5	0,8	21 579	1,0
Joensuu	5 001	16,0	1,3	36 181	1,6
Muut kaupunkiseudut Övriga stadsregioner	42 382	9,4	11,1	495 474	21,9
Muu maa ¹ Övriga Finland ¹	11 680	3,5	3,1	345 013	15,3
Koko maa Hela Finland	380 283	20,3	100	2 258 004	100

¹Sisältää Maarianhaminan kaupunkiseudun. | Inkl. Mariehamnsregionen.

rän lisäyksestä informaatioalan osuus yksistään oli yli 81 000 eli lähes neljännes, vaikka sen osuus kokonaistyöpaikkamäärästä jää alle kymmenen prosentin.

Kuviosta 2 havaitaan, että nopein kokonaistyöpaikkamäärän lisäys kohdistuu alueille, missä informaatioalan osuus kokonaistyöpaikkamäärästä on ollut suurin. Yli 20 prosentin työpaikkakasvun alueista ainoastaan Turussa ja Lohjalla informaatiosektorin osuus työpaikoista jää alle valtakunnallisen keskiarvon ollen kuitenkin aivan valtakunnallista kärkitasoa. Nopean kasvun keskuksissa informaatioalan osuus kokonaiskasvusta oli erittäin huomattava. Salossa yksin informaatioalan osuus työpaikkakasvusta oli liki puolet, Oulun seudulla yli kolmasosa sekä Helsingin, Tampereen ja Jyväskylän seuduilla noin neljäsosa. Informaatioalan kasvuvauhti muihin toi-

betydande koncentration av jobben till i synnerhet de stora universitetsorterna. Förutom de fem nyssnämnda regionerna har bara Salos och Jakobstads regioner nått samma antal jobb som de hade år 1990. I de övriga regionerna på det finländska fastlandet har den jobbminskning som depressionen innebar ännu inte kunnat kompenseras. I hela 14 regioner är antalet jobb ännu över tio procent mindre än år 1990.

Informationsbranschen svänghjul för den ekonomiska tillväxten

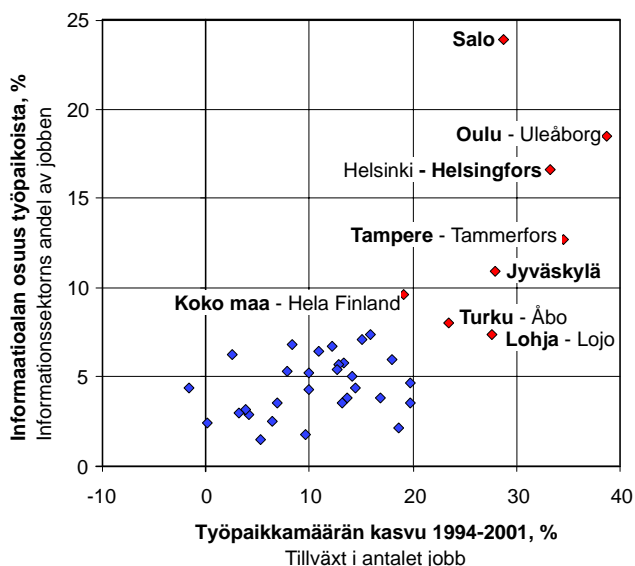
Som svänghjul för den starka tillväxten under det ekonomiska uppsvinget i vårt land fungerade informationssektorn, som haft stor inverkan på den totala

mialoihin nähden oli erittäin kova. Edellä mainituilla viidellä seudulla informaatioalan työpaikkalisäys vaihteli 72–115 prosentin välillä kun muilla aloilla vastaava kasvu jäi 18–29 prosenttiin.

Informaatioalan kasvun vuodet em. alueilla ajoittuvat pääsääntöisesti vuosille 1995 sekä 1997–2000. Tällöin seudusta ja vuodesta riippuen kasvu vaihteli 7–14 prosentin välillä huippuna Oulun seutu vuonna 1995 ja Jyväskylän seutu 1998 noin 20 prosentin vuotuisella kasvulla. Poikkeuksena kuitenkin Salon seutu, missä huikeat kasvun vuodet koettiin 1994 (lisäys 34 %) ja 1996 (24 %). Vuosi 2001 oli käänne piste informaatioalankin kasvun osalta työpaikkalisäyksen pudotessa näillä kärkikasvun alueillakin 2–3 prosenttiin ja Oulun sekä Salon kaupunkiseudulla sektorin työpaikkamäärä kääntyi jopa laskuun. Talouskasvun vauhtipyörän liike melkein pysähtyi vuosituuhannen alussa.

Kuvio 2. Työpaikkamäärän muutos 1994–2001 ja informaatioalan osuus kokonaistyöpaikkamäärästä 2001 kaupunkiseuduittain

Figur 2. Förändring i antalet arbetstillfällen 1994–2001 och informationssektorns andel av totalantalet arbetstillfällen i stadsregionerna 2001

jobbtillväxten och på tillväxtens fördelning regionalt. Av den jobbökning på 358 000 arbetstillfällen som skedde åren 1994–2001 stod informationssektorn för 81 000, dvs. nästan en fjärdedel, trots att dess andel av det sammanlagda antalet jobb är mindre än en tiondel.

Figur 2 visar att totalantalet jobb ökade mest i regioner där informationssektorns andel av jobben varit stor. Av de regioner som haft över 20 procents jobbtillväxt är det bara Åbo och Lojo som blir under nationsmedeltalet för informationssektorns andel av jobben – trots att de ligger nära täten. I de regioner som haft snabb tillväxt var informationssektorns andel av totaltillväxten mycket känbar. I Salo stod informationssektorn för nästan hälften av jobbtillväxten, i Uleåborgsregionen över en tredjedel och i Helsingfors, Tammerfors och Jyväskyläs regioner omkring en fjärdedel. Informationssektorn växte mycket snabbt jämfört med övriga näringsgrenar. I nyss nämnda fem regioner ökade informationssektorjobben med mellan 72 och 115 procent medan övriga branscher hade en jobbtillväxt mellan 18 och 29 procent.

Informationssektorns tillväxtår i ovan nämnda regioner inföll i huvudsak 1995 och 1997–2000. Då varierade jobbtillväxten mellan 7 och 14 procent beroende på region och år och toppades av Uleåborgsregionen år 1995 och Jyväskyläregionen 1998, som vardera hade ca. 20 procent årligt tillväxt då. Saloregionen utgör ett undantag med sin otroliga 34 procents tillväxt år 1994 och 24 procents dito år 1996. År 2001 blev en brytningspunkt också för informationssektorn, vars tillväxt sjönk till 2–3 procent även i dessa toptillväxtregioner. I Uleåborgs och Salos började antalet jobb inom sektorn rentav minska. Den ekonomiska tillväxtens svänghjul stannade nästan av i början av 2000-talet.

Informationssektorns funktioner har koncentrerats starkt till vissa stadsregioner. Över hälften av sektorns jobb finns i Helsingforsregionen. Tammer-

Informaatioalan toiminnot ovat voimakkaasti keskittyneet muutamalle kaupunkiseudulle. Yli puolet sektorin työpaikoista löytyy Helsingin seudulta. Tampereen ja Oulun osuudet olivat vastaavasti kahdeksan ja seitsemän prosenttia. Keskittymistendenssi oli voimakasta koko 1990-luvun jälkipuoliskon näiden kolmen seudun viedessä 77 prosenttia kaikista alan uusista työpaikoista.

Lähteet: | Källor:

Tilastokeskus, kaupunki- ja seutuindikaattorit. | Statistikcentralen, stads- och regionindikatorerna

fors och Uleåborgs regioner står för åtta respektive sju procent. Anhopningstendensen var stark under hela senare hälften av 1990-talet, och dessa tre regioner stod för 77 procent av alla de nya jobben inom informationssektorn.